

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак,
преподавател в АМТИИ „проф. Асен Диамандиев”,
професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство,
за дисертационния труд на **Лиша И**, редовен докторант в Докторска програма
„Музика“ на НБУ-София, в департамент „Музика“, на тема:

***Вокални, драматургични и стилистични характеристики
на интерпретацията на главните женски роли в „Мадам Бъттерфлай“
и „Турандот“ от Пучини. Сравнителен анализ с водещи женски образи
в китайската опера***

за присъждане на научна и образователна степен „доктор“, област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство“, с научен ръководител: проф. д-р Милена Шушулова-Павлова
(Вокален педагог: д-р Наталия Афеян)

Кратко биографично представяне на докторанта:

Лиша И е родена в Китайската народна република. Тя е хоноруван преподавател в Музикалната консерватория в Шънян, гостуващ стипендиант на Италианската музикална консерватория в Рим, назначена от Министерството на образованието на Китай. Лиша И е млад преподавател по Националната програма за обучение, член на Международния образователен форум на Националната финансова комисия.

Участва като член на жури в много конкурси, някои от които „Китайски златен детски рекорд“, Специален вокален конкурс "Патисън", национален вокален конкурс "Айнщайн", конкурс за най-красив детски глас, конкурс за „Национална бъдеща звезда“ и др.

Самата тя е носител на награди от международния конкурс за вокална музика "Белини", международния певчески конкурс "Гут Имплинг" в Германия, на конкурса за наградата "Златна камбана" за китайска музика.

Носител е на наградата на Фонда за специални проекти в областта на изкуството към Комисията за фонд за обучение в чужбина към Министерството на образованието, на Национална поощрителна стипендия. Лиша И е изключителен доброволец на Олимпийските игри в Пекин и отличен аспирант от Шънянската музикална консерватория.

Научни публикации свързани с темата на докторската дисертация.

1. Yi, Lisha. THE CHINESE COMPOSER XU ZHANHAI AND HIS OPERATIC MASTER PIECE "CANG YUAN": A FUSION OF THE EASTERN AND WESTERN IN MUSIC. В: Млад научен форум за музика и танц, издателство на НБУ, сб. 18, 2023.

2.Yi, Lisha. ON THE SIMILARITIES AND DIFFERENCES OF SINGING METHODS BETWEEN EUROPE AND CHINA IN BELCANTO. В: Млад научен форум за музика и танц, издателство на НБУ, сб. 17, 2022.

Представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд на докторант Лиша И на тема: *„Вокални драматургични и стилистични характеристики на интерпретацията на главните женски роли в „Мадам Бътерфлай“ и „Турандот“ от Пучини. Сравнителен анализ с водещи женски образи в китайската опера“* е написан на английски език и се състои от въведение (увод), три глави, заключение, приноси и библиография. Общият обем е 115 страници, включващ изображения, исторически географски карти, нотни примери, исторически илюстрации и документални снимки. Цитираната литература включва библиография с 18 източника и 24 позовавания, касаещи версии на изследваните творби, либрета, университетски издания, исторически китайски издания, аноними и различни версии на постановки на едни от най-значимите оперни театри. Ползваната литература е главно на английски и китайски език.

В **увода** докторантката коментира избора на тема, като подчертава, че *„взаимодействието, сблъсъкът, сливането и общото развитие на източната и западната култура са продължителен процес“*, а операта, като изкуство има *„много етапи и много фактори за разпространението на този жанр от Европа на изток.“* (с.6) **Целта** на изследването е да проучи и анализира връзката и различните аспекти в интерпретацията на водещите женски образи в далекоизточната опера, като се стреми да *разкрие богатството и загадъчността на източните жени, формирани от тяхната културна и историческа среда.*(с.6) **Обект** на изследването са двете опери на Пучини „Мадам Бътерфлай“ и „Турандот“, вдъхновени от източни сюжети, които оформят представите на Запада за Япония и Китай. Според докторантката тези произведения дават и на източната публика ново разбиране за това как техните култури могат да бъдат показани на света. Обект на изследване е и китайският композитор Сю Чжанхай и главната женска роля в неговата опера „Цанг Юан“. Фокусирайки се върху тези три опери, Лиша И има за цел да бъдат сравнени вокалните, драматургичните и стилистичните особености при интерпретацията им, посочена от композиторите, както и стъпките при изграждането на главните женски роли в техните произведения.

Операта „Мадам Бътерфлай“ от Пучини е базирана на едноактната пиеса на американския драматург Веласко, с либрето от Джакоза и Илика. Историята се развива в епохата Мейджи, в района на пристанището Нагасаки в Кюшу, Япония. В нея Пучини използва японски народни песни, като „Вишнев цвят“ (Sakura), „Японски мост над реката“ и „Богинята от Ечиго“, за да представи чрез японския стил самоличността на Чо-Чо-сан и невинната ѝ същност. В операта си „Турандот“ композиторият прилага китайската народна песен „Жасмин“ като музикална тема, която с фолклорните си елементи довежда публиката до необходимата характерна ситуация. Пучини предава емоциите на героите си главно чрез всеобхватния художествен израз на пеене, музика и танц. *Музиката и драмата работят ръка за ръка, като взаимно се стимулират*, казва

Лиша И. Те стоят в рамките на западната музика, но също така и възплъщават екзотичните цветове на Изтока. Между западната и източната култура има много различия в начина на изразяване и интерпретация, но има и много неизследвани общи черти. Китайската опера е изкуство, фокусирано върху актьора. Въпреки че има съответни изисквания за пеене, това, което преследва, не е изключителното качество на звука, а уникалното разбиране и иновативност на певческите събития. Докторантката очаква дисертацията ѝ да насърчи „*взаимното обучение и интеграция между западните и източните култури в областта на музиката, което ще направи сферата на действие на операта по-разнообразна и богата*“.(с.11)

Методи на изследване

Лиша И подчертава, че изследването ѝ се фокусира върху интерпретацията на източните женски образи, като основна изследователска тема. В дисертацията са използвани емпирични и теоретични методи. Емпиричните включват проучване и изследване на наличната литература, социални анкети, теренни изследвания и интервюта, наблюдение. Теоретичните методи са въведени чрез сравнителните изследвания, анализите и обобщенията. Дисертационният труд е следствие от множество проведени срещи и разговори за получаване на информация за творбите, нотни, видео, аудио и др. материали, за постигане на изчерпателност в изложените данни, и коректност на класификацията.

Първа глава представя кратък портрет на Пучини, като автор на двете изследвани творби, анализира характеристиките на неговия драматургичен и музикален стил, прави своеобразен мост във времето и коментира влиянието му върху бъдещите поколения. През историческото и културно развитие на Изтока позициите на жените претърпяват значителни трансформации. Лиша И очертава, че Пучини интерпретира различни аспекти на източните женски образи през призмата на западната чувствителност и прави опит да анализира сложните процеси на вътрешните им промени и начина по който в съчетание с различни фактори от реалния живот се стига до задължителните изводи от драматичното съдържание. Едновременно с това прави анализ на различните музикални елементи използвани в оперите. Чрез сравняване на специални изпълнителски версии, фокусирайки се върху ариите на главните героини, докторантката противопоставя изискванията на отделните режисьори по отношение на интерпретацията, като показва съответните преживявания, внушени на публиката от специфичните реализации, осъществени в различни времеви отрязъци. Проучванията направени от чисто историческа гледна точка са концентрирани върху времето и обстоятелствата около създаването на оперната творба, характеристиката на музиката и сценичната ѝ реализация.

На китайската опера „Цанг Юан“ и Сю Чжанхай, нейният автор, е посветена **втората глава** от дисертацията. Сю Чжанхай вниква в многостранните черти на източните жени от позицията на източното културно наследство. В хода на тази глава е разгледана предисторията на творбата, създадена през 1995г., която се откроява като „*едно от най-представителните класически произведения в историята на националната китайска опера.*“ (с.72) и представя грандиозната патриотична епопея за голямата етническа миграция на китайското монголско племе торгути, живяло повече от 140 години в района

на река Волга в Русия по време на династията Чианлун. Операта „Цанг Юан“ на Сю Чжанхай е създадена в края на XX век, период в който Китай значително увеличава възприемането на западната култура, благодарение на дългогодишния културен обмен. Трябва да се отбележи, че между западната опера и характерната китайска култура е намерена „обща основа“, позволяваща взаимно обогатяване. Изследователката подчертава, че „Цанг Юан“ съчетава типичната структура на западната опера с отчетлив китайски стил и етнически характеристики, постигайки съвършено сливане на музика и драма. Водеща е фигурата на Наренгауа, която има ключова роля в целия сюжет. *„Тя съчетава непоколебимата вяроност на Бътерфлай спрямо любовта с подобна на тази на Турандот отговорност към своята нация и етнос. Тя е невероятно предана на любовта, изпълнена с надежда и очакване за светло бъдеще и, в същото време, с готовност да се жертва в името на голямата кауза за оцеляването на своя народ“*, изтъква докторантката.(с.85). В своята музика Сю Чжанхай включва елементи от традиционни китайски фолклорни песни и музикални техники, използвайки формата на западноевропейската опера, като ефективно обединява китайската фолклорна музика със западните композиционни техники. Включени са и елементи от китайската устна драма, традиционните китайски оперни ритми и четирите интонации на китайския език.

Трета глава прави съпоставка на трите оперни произведения, които са обект на това изследване, от гледна точка на историческите им предпоставки, характерни черти и специфични културни отличителни белези. Независимо дали става дума за китайско или италианско оперно изкуство, те принадлежат към категорията на драматичното изкуство и постепенно формират свои характеристики въз основа на собствените си уникални театрални концепции. И двете изкуства са всеобхватни театрални сценични изкуства, в които пеенето е основната форма на поднасяне на сюжетното действие. Италианската опера се стреми към компактна структура и тясно интегрира подготовката към нея. Заимствайки западния оперен стил, с включените елементи от китайската устна драма, традиционните китайски оперни ритми и четирите интонации на китайския език, китайският композитор Сю Чжанхай създава музика съвместима с традиционната китайска култура и съдържание, което я прави разбираема и приемлива от китайската публика.

При създаване на дисертационния си труд докторант И многократно посещава оперния театър „Пучини“ в Италия, като участва в дискусии касаещи темата на изследването, набира усърдно необходимата литература, инициира разговори за сътрудничество между източни и западни оперни компании.

В заключението докторантката прави анализ на резултатите от изследването си и извежда следните приноси на дисертационния си труд:

1. Изследването ясно идентифицира подходящ метод и посока на интерпретация на централните женски роли в източните опери, което би подпомогнало изпълнителите в тяхната интерпретация и музикално разбиране на източните женски персонажи.

2. Изследването показва историческите и културните аспекти, които стоят зад определените персонажи и набелязва ключови моменти на взаимно влияние.

3. Това изследване води до създаването на редица платформи за обучение, които биха подпомогнали певците.

4. Дисертацията ни представя Сю Чжанхай - един от стълбовете на съвременната китайска музикална култура. Включеното интервю, дадено от него ексклузивно за целите на дисертацията, разкрива ценни идеи за развитието на националната китайска опера.

5. Във връзка с изследването, авторката участва в задълбочени дискусии с Франко Морети, директор на оперния театър „Пучини“ в Италия, относно характеристиките на източните и западните музикални опери. Полага основите на бъдещо сътрудничество при създаване и изпълнение на съответните източни опери, като задълбочава взаимодействието и сътрудничеството.

6. Лиша И счита, че благодарение на изследването е създадено средство за взаимно влияние и обмен на постановки на опери с източна тематика между Италия, България и Китай.

Библиографията на дисертацията съдържа източници на английски и китайски, в превод на английски език. Считаю, че докторантката познава състоянието на изследваната проблематика, използваната в примерите и цитатите литература, както и всички посочени референтни източници.

Авторефератът коректно представя основните положения от текста на дисертацията.

В подкрепа на казаното давам следното заключение:

Дисертационният труд притежава научни и приложни качества. Съгласна съм с изведените приноси. Представените публикации са напълно достатъчни и допълват изследването. Предвид обстоятелството, че докторант Лиша И прави изпълнителска докторантура с участия в концерти и постановки, считам че обемът на изследването е напълно достатъчен. Трудът е задълбочен, основан на сериозно проучване на достатъчно количество литература, разработен в съответствие с нормативните изисквания за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. **Това ми дава основание да предложа на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство на докторант Лиша И.**

Поздравявам научния ръководител проф. д-р Милена Шушулова-Павлова и вокалния педагог д-р Наталия Афеян. Пожелавам успех в бъдещата реализация на докторант Лиша И.

19.05.2024г.

проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак